

72 hodin s notářem (část první)

eFocus

Notářství je tradiční, v řadě věcí konzervativní a také trochu neviditelná profese. Jak v dnešní době vlastně vypadá? Dlouhé fronty a nepříjemní „úředníci“ jsou našťěstí minulostí. Současní notáři svou práci chápou hlavně jako veřejnou službu. Vede je v tom zapálený prezident komory, který hlásá: „Nechovejme se podnikatelsky, ale služebně.“

Těžko bychom hledali většího zastávce a propagátora notariátu, než je JUDr. Martin Foukal. Prezident notářské komory a hlavně notář v Praze dokáže svým výkladem a argumenty o potřebě a důležitosti této právnické profese přesvědčit každého. Otázka, koho oslovit na 72 hodin tak byla bezpředmětná. Samozřejmě jsem se před prvním setkáním neubráníl obavám z toho, zda nejsou tři dny na tuto profesi až příliš. Přeci jen je notářství (i díky numeru clausu) vnímáno většinou společností spíš okrajově. O to větší překvapení mě ale s Martinem Foukalem čekalo. „*To, že my, notáři, nejsme tak často v médiích a není o nás, našťěstí, slyšet, může vzbuzovat dojem, že jde o nudnou profesi. Já sám jsem měl po škole na notářství také takový pohled. Hledal jsem něco, kde budu mít dostatek volného času pro své další zájmy. Tomu tak ale nebylo,*“ vzpomíná s úsměvem. Z jeho slov jsem pochopil, že notářství je hlavně komplex služeb. A právě slovo „služba“ je pro notářství stěžejní. Správný notář totiž chápe, že pokud své služby aktivně nenabízí veřejnosti, ona sama k němu nepřijde. A to i kvůli negativnímu odkazu z minulosti – podle slov Martina Foukala „*polosocialistického obrazu*“. „*Ponížene jsme čekali na služby a milostivé udělení razítka. Našťěstí jsou už ty doby pryč,*“ říká.

Notář je fyzická osoba, kterou stát pověřil notářským úřadem. Jeho postavení upravuje zákon 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád).

Je pověřen k sepisování veřejných listin o právních úkonech, osvědčování právně významných skutečností a prohlášení, přijímání listin a peněz do úschovy.(§2) Významná je také činnost notáře jako soudního komisaře.

Notář může v souvislosti s notářskou činností v rámci další činnosti poskytovat porady, zastupovat účastníky, sepisovat listiny nebo například vykonávat funkci insolvenčního správce. (§3)

Notář na celý život

„Notář nerozhoduje tolik o právech a povinnostech účastníků, je to spíš skutečný mediátor,“ zmiňuje hned na úvod o své profesi Martin Foukal. Jeho sdělení v sobě ukrývá několik důležitých odkazů. Jednak striktní oddělení právnických profesí, jehož je zastáncem. A to staví notáře přesně mezi účastníky. Jeho nestrannost podporuje také fakt, že od notáře neodchází žádná porážka. Zmíněním mediátora zároveň odkazuje na projednaný zákon o mediaci, kdy se notářům toto postavení vedle notářské činnosti oficiálně umožňuje. A v neposlední řadě ukazuje na provázanost lidských příběhů a notáře. *„Naše práce je spojena s mnoha zajímavými osudy a často se příběhy lidí začnou odvíjet ještě před tím, než začnete sepisovat listinu. Tato práce není jenom o dokonalé znalosti práva, což je jen samozřejmý základ. Ale o komunikaci s lidmi. Pokud se notář bude chovat nadřazeně, rozhodně se mu nikdo nesvěří,“* říká Martin Foukal. Otázka důvěry je stěžejní hlavně pro budoucí spolupráci. Pokud je mezi nimi vztah, provází notář účastníka bez nadsázky celým životem. Prezident komory mi také připomíná, že notářství není něco, co lze dělat „bez lásky“. *„Je to o službě lidem, neustále vážíte svá slova, uvědomujete si jejich význam, protože po vás zůstává malý písemný pomníček ve formě veřejné listiny.“*

Veřejná listina je pojem, se kterým se na poli právnických profesí tvrdě bojuje. Pokud se k ní připojí doložka vykonatelnosti, jde o super-zbraň. Martin Foukal jí proto v „úvodních ustanoveních“ o notářích nezmiňuje náhodou. Jako nejdůležitější činnost, a také důvod, proč notář vůbec existuje, totiž označuje právě „osvědčování - ověřování“ a „zápis o právním úkonu“. Přenesení určité kompetence ze státu na notáře - osoby vykonávající veřejnou moc, je samozřejmě spojeno s dohledem státu. Ten, zvláště ve světle aktuálního nálezu Ústavního soudu jistě zesílí. Za mnohé úkony notáře nese odpovědnost stát, vůči němuž má regresní nárok. Notář je proto opravdovým prostředníkem mezi státem a občany (účastníky).

Notáře je nutné vnímat nejen jako sepisovatele a garanta veřejných listin. Nabízí i související právní služby a má postavení jako advokát. Za tuto činnost notáře nese odpovědnost stát, nese ji notář přímo. *„Budoucnost notářů je v komplexnosti poskytování právních služeb, jejichž základem je notářská činnost. Pokud je to možné, měl by u notáře účastník vyřídit všechno,“* vybočuje lehce ze své vize striktního oddělení právnických profesí Martin Foukal a záhy důrazně dodává: *„Neměli bychom se chovat podnikatelsky, ale služebně.“* Svě kolegy tak varuje před zneužíváním této možnosti. Nemělo by se totiž stát, že by se notářská činnost stala pouze okrajovou, tedy zástěrkou pro volnou soutěž, která je vlastní advokátům.

Dědictví v Pacově

Důležitým úkolem notáře je projednávání dědického řízení v postavení soudního komisaře. V dědické agendě má doktor Foukal přidělenou oblast Říčany a okolí, a právě tam s ním, jeho kandidátem, Mgr. Dubnem a soudním znalcem, JUDr. Vochozkou míříme.

Příběh je následující: V Pacově po sobě s odstupem několika dnů zemřeli manželé. Pan H. svou manželku nepouštěl léta ven. Zamykal jí, aby se z domu nedostala. Jakmile se městský úřad dozvěděl, že pan H. zemřel, kontaktoval městskou policii a sociálku, aby jeho paní dostali z domu ven. Objekt, ve kterém žili, byl ale velmi důmyslně zabezpečen. Vstup spočívá v šesti dveřích za sebou, zevnitř zabezpečených závorou. Podle dostupných informací byla za přítomnosti policie asi po hodině paní vysvobozena a odvezena do nemocnice. Byla v dosti zuboženém stavu, v domě byla bez manžela šest dní zavřená. Úřady kontaktovaly příbuzné. Nicméně potom, co paní H. v nemocnici oznámili, že její manžel zemřel, což do té doby nevěděla, „vzdala to“ a do tří dnů zemřela také. Martin Foukal pokračuje: *„Stav objektu je šílený: bez elektriny, vody. Špína, zápach a kočky. To jsem Vás pozval*

tedy... (smích) Nejde tu sice zatím o spor, dědici se ale neznají, nedůvěřují si, a proto je tu potřebná účast notáře a soudního znalce při soupisu a oceňování věcí a hlavně z důvodu hledání závěti.“ Notář si přizval znalce, aby věci, které jsou ocenitelné, sepsal a ohodnotil. Pro Martina Foukala je to velká pomoc, neboť znalec je nucen cennosti hledat, sepsat, ocenit a v rámci tohoto hledání notáři pomáhá případně najít závěť. Kdyby jel do domu notář sám bez znalce a dělal soupis (což může), tak by se v případě sporu o majetek a jeho cenu mezi dědici dostal do situace, kdy tam musí znalce stejně poslat.

Po předběžném zasvěcení do děje mě zajímá, jak často se notář setká s opravdu zajímavým dědickým řízením. *„Zajímavé je takřka všechno, jde o to, v jaké míře. Každé je v něčem zajímavé, je za tím lidský osud, nějaký životní příběh. Atypických věcí může být do roka deset, někdy dvě. Příběhů je spousta, komplikovaných přibývá. Jde zejména o neúspěšné podnikatele, kteří náhle odejdou ze světa a zůstanou po nich překvapené manželky, děti a hlavně dluhy, které se pak těžce dohledávají, protože o nich nikdo z rodiny nevěděl. Mezitím rodina musí zaopatřit základní věci, ale rodina nemá v úmyslu předlužené dědictví přijmout. Pak vedou všechny kroky k jeho odmítnutí. Na konci celého řetězce stojí stát, tedy Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových. Likvidací dědictví se situace komplikuje,“* říká Martin Foukal. Nejtěžší na celém procesu projednávání pozůstalostí je mravenčí práce, kterou notář (nebo v tomto případě jeho kandidát) musí provést. Začíná to vyhledáváním v centrální evidenci závětí, případně v centrální evidenci obyvatel, přebíráním movitých věcí do úschovy nebo hledání právních nástupců žijících v zahraničí. (fotogalerii z nepřístupného domu naleznete [zde](#))

Notářem může být jmenován bezúhonný státní občan České republiky, který má plnou způsobilost k právním úkonům, získal vysokoškolské magisterské vzdělání v oboru práva, vykonal alespoň pětiletou notářskou praxi a složil notářskou zkoušku. (§7)

Notářskou činnost vykonává notář nestranně.(§2) Jeho činnost je neslučitelná s jinou výdělečnou činností (výjimky stanoví zákon – např. funkce poslance, senátora, publikační činnost)

Notáře jmenuje ministr spravedlnosti na návrh Notářské komory ČR do notářského úřadu.

Notářský řád rozlišuje mezi pravomocemi a kompetencemi u jednotlivých „typů“ zaměstnanců. Pracovníci bez zvláštního pověření a bez kancelářských (bývalých tajemnických) zkoušek jich mají nemnoho. Když nastoupí k notáři začínající absolvent práv jako koncipient, má co do rozsahu shodnou pozici jako notářská tajemnice. Po roce může notář koncipientovi pravomoc rozšířit. Po třech letech, po úspěšných notářských zkouškách a zapsání do seznamu notářských kandidátů, mohou mít už zvýšený rozsah kompetencí na základě pověření. Kandidát může být také zástupcem notáře a jeho pověření opět zvyšuje. *„Je vždy na konkrétním notáři a na jeho odpovědnosti, jak rozsáhlé kompetence v rámci zákonných možností svým kandidátům dá,“* vysvětluje Martin Foukal. Zdůrazňuje také důležitost důvěry uvnitř úřadu. Notář si musí dobře uvědomovat, komu a v jakém rozsahu mandát dal - a to hlavně u závažných úkonů. Například koncipient může podle zákona získat pověření k sepisování notářských zápisů s doložkou přímé vykonatelnosti, ale s ohledem na odbornou náročnost spojenou s velkými důsledky a odpovědností tomu v praxi notářů obvykle není.

Tématu nastupující generace se budeme věnovat i v druhé části reportáže. Například se dozvíte, že „Všichni kandidáti nejsou ideální. Ne každý z nich se stane dobrým notářem, protože ten musí být i schopným zaměstnavatelem a manažerem.“

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Advokátní kancelář Pokorný, Wagner & partneři, s.r.o.](#)
- [Náš náskok byl v odhodlání a ochotě riskovat](#)
- [Na co se zaměřoval úřad pro ochranu osobních údajů při své kontrolní činnosti v roce 2020?](#)
- [„Co nás čeká v právu ICT v roce 2021“](#)
- [Rozhovor s Petrem Sprinzem](#)
- [Odborný seminář: Závazky v novém občanském zákoníku](#)
- [Odborný seminář: Smlouvy uzavírané se spotřebitelem v novém občanském zákoníku](#)
- [Chambers Europe 2012: PRK Partners oceněna za nejlepší klientské služby](#)
- [Nataša Randlová prominentním právníkem Chambers Europe](#)
- [Ocenění soutěžněprávního týmu advokátní kanceláře Schönherr](#)
- [Advokátní kancelář KŠB byla oceněna jako nejlepší národní právní firma v ČR](#)